

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ORMAN FAKÜLTESİ
DERGİSİ

SERİ B. CİLT II. SAYI I. 1952

GEHEIMRAT PROF. DR. KARL ESCHERICH

VE

TÜRKİYEDEKİ ARAŞTIRMALARI

Yazan

Dr. Mesud Defne

— Ölümü münasebetiyle —

Cemiyette, ormancılık ve ziraatçılık iktisadî faaliyetlerinin normal seyirini yer yer ve zaman zaman darbelen zararlı böcek âfetleridir. Bu gizli ve hatta bir çok ahvalde sinsi bir gelişme gösteren zararlılar ordusuna karşı koyabilmek için önce zararlıların tanınmaları ve biyolojilerinin etüdü gerekmektedir. Ancak bundan sonradır ki savaş, hayatlarında en zayıf buldukları ana tevcih edilebilir. Cemiyete faydalı olabilmenin diğer önemli bir şekli de işte budur ve bu tip bir ilme hizmete kendi hayatını vakfetmekle tecelli eder. İşte K. Escherich bunlardan biridir.

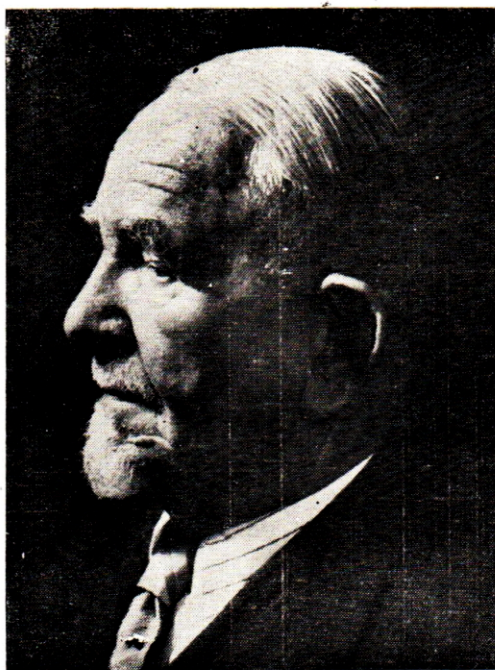
Dünkü Alman Orman Entomolojisinde nasıl Ratzeburg kendine has bir devir yarattı ise bugünkü modern ormancılık entomolojisinde de Escherich bu nevi bir ölmezlik garantisini sağlamış bulunmaktadır. Türkiye'ye yaptığı müteaddit gezilerden sayısız ve kıymetli materyallerle döndüğü için Escherich'in yurdumuz entomolojik oluşuna da ayrıca büyük yardımı dokunmuştur. Bundan dolayıdır ki hayatından, burada kısaca bahsetmek hem faydalı ve hem de bizim için iyi bir hatırbilirlik ifadesi olacaktır.

Doğum ve ölümü :

1871 yılında Bavyera (Almanya) nın Oberpfalz'inde Schwandorf'da doğmuş ve 22 Aralık 1951 tarihinde, Münich'de hayata gözlerini kapamıştır.

Yetiştirilmesi :

Bir fabrika sahibi olan babasının park halinde güzel ve büyük bir bahçesi vardı. Onu tabiat müşahedelerine bilhassa ve ilk defa bu bahçe sevk etti. Liseyi bitirdikten sonra bidayette tıp tahsili yaptı ise de bilâhara bu tahsilini zoolojiye çevirdi. Daha 17 yaşında iken kınkanathılardan birkaç *Meloe* türü üzerindeki ilk çalışmasını yayınladı. 1896'da Leipzig'de Dr.med. ve Dr. phil. unvanını kazandı. Habilitasyonunu Karlsruhe'de Nüsslin'

Prof. Dr. Karl Escherich

(1871—1951)

in asistanı olarak bitirdi (1898). 1901'den 1907'ye kadar Strassburg'da doçentlik yaptı. 1907'den 1914'de kadar Tharandt'da N i t s c h e'nin ve bilâhara da N ü s s l i n'in muakkibi olarak vazife gördü. 1914'de Münich üniversitesinde Ordinaryüs olarak çalışmağa başladı. 1933 - 1935 yıllarında keza yine aynı üniversitede Rektör olarak vazife gördü. 1944 yılından sonra da istirahata çekilerek bir dağ köyü olan «Kreuth b/Tegernsee»'de meslekî ve özel çalışmalarını devam ettirdi.

Gezileri :

E s c h e r i c h'in, her birinden zengin materyalle döndüğü, dış memleketlere yaptığı tetkik gezileri de bir hayli fazladır. 1892 yılında Sicilya ve Linnosa adasına; 1893'de Tunus ve Dseebado adasına; 1895 ve 1897 yıllarında Türkiye'ye; 1898'de Oran ve Cezayir'e seyahat etmiştir. 1906'da Erythraa'ya; 1910'da Seylan ve Newyork'a; 1923'de kuzey İsveç'e; 1926'da Rio de Janeiro ve Sao Paulo'ya; 1929'da Filistin, Suriye ve tekrar Türkiye'ye; 1938'de Danimarka'ya gezileri vardır. Görülüyor ki yurdumuz Escherich tarafından, kendi sahasında, enteresan bulunmuş, üç defa gezilmiş ve materyal toplanmıştır.

Escherich ve Türkiye gezileri :

Birinci gezi : İstanbul - Bilecik - Eskişehir - Ankara ve Ankara civarında Elmadağ, Yahşihan yakınlarında Kızılırmak'a, Kızılca- ve Seydihamam kaplıcalarına yapılmıştır.

İkinci gezi : İstanbul - Mudanya - Bursa - Bilecik - Eskişehir - Akşehir (Permata köyü ve Sultandağı) - Konya - Tuz gölü - Hasan dağı - Tuz gölünün kuzey batı tarafındaki İnevi köyü ve Konya üzerinden, N ü s s l i n'in asistanlık kabul edip etmiyeceğine dair Karlsruhe'den yazdığı mektup üzerine seyahat dönüşü yapmıştır.

Üçüncü gezi : Lübnan'dan Beyrut'a, Beyruttan da deniz yoluyla Mersine geçmiştir. Seyahatın bundan sonraki seyri : Mersin - Adana - Konya - Akşehir - Afyonkarahisar - Eskişehir ve Bilecik üzerinden İstanbula olmuştur.

Bu geziler sonunda, toplanan materyallere dayanan şu kıymetli neşriyat serisi hazırlanmıştır :

Zoologische Ergebnisse einer von Dr. Escherich und Dr. L. Kathariner nach Central - Kleinasien unternommenen Reise (I-IV) :

- 1) I. Myriopoden von Dr. C. Vershoeff. 1896.
- 2) II. Orthopteren von Dr. H. Krauss. 1896.
- 3) III. Myrmecophilen von E. Wasmann. 1896.
- 4) IV. Coleopteren von K. Escherich. 1897.
- 5) Escherich, K : Beitrag zur Hemipterenfauna Kleinasiens. 1897.
- 6) Escherich, K. : Zoologische Reiseskizzen aus Kleinasiens. 1897.

- 7) Escherich, K. : Bilder aus der Asiatischen Türkei. 1897.
- 8) Escherich, K. und L. Kathariner : Beitrag zur Biologie der Landschildkröten. 1895.
- 9) Escherich, K. und L. Kathariner : Zur Kenntnis der Avifauna Central - Kleinasiens. 1895.
- 10) Steindachner, J. : Bericht über die von Dr. K. Escherich und Dr. L. Kathariner bei Angora gesammelten Reptilien und Fische. 1897.
- 11) Escherich, K. : Eine Reise nach Kleinasien. 1897.
- 12) Hofmann : Verzeichnis der von Dr. K. Escherich und Prof. Dr. L. Kathariner bei Angora in Zentral-Kleinasien gesammelten Schmetterlinge 1897.

«Hayatım ve araştırmalarım» adlı kitabında da bahsettiği üzere, 1895 yılında Ankarayı pek enteresan bulmuş, bizim yer yataklarımızda yatmış, yurdumuzu fazlasıyla ucuzluk bir mahal olarak tavsif etmiştir. Ankara'ya ilk yerleştiği gün (Nisan başı) eşyalarını açıp büyükce bir odayı da laboratuvar olarak hazırladıktan sonra, sabırsızlıkla civarda böcek toplamağa çıkmış, fakat eve çok büyük bir hayal sukutu ile eli boş olarak dönmüştür. Hatta konaklama yerini değiştirmeyi bile tasavvur ettiği bir sırada Ankara ikliminin Almanya iklimine nazaran olan değişikliğinin farkına varmış ve böcek toplayabilmek için bir ay daha boş ve işsiz beklemek mecburiyetinde kalmıştır. Mayıs başlarında ise (bir ay sonra) istasyon yakınlarındaki işlenmemiş bir tarlada yüze yakın, o vakte kadar fevkalâde nadir olan, *Meloe Olivieri* kurdu bulmuştur. Hatta Escherich, burasını bir *Meloe* spesiyalisti için mahsuldar bir cennet olarak tevsif etmektedir. Kısa bir zaman içinde toplanan materyaller arasında yeni olarak *Paussus turcicus*, 43 *Meloe* türü, *Zonabris*, *Lytta*, *Lydus*, *Zonitis* cinslerinin fevkalâde türlerini, o güne kadar bilinmeyen bir teke böceği (*Dorcadion* türü) de bulunmakta idi. Temmuz sonunda yurda döneceği zaman takriben 30 000'i müteceviz böcek meyanında sayısız balık, Reptilien ve çeşitli kuş postekileri de vardı.

1897'de yaptığı gezide *Paussus turcicus*'un biyolojisini Bilecik'te yakinen müşahade ve tetkik etmiş, Akşehir'de ve bilhassa Sultandağ'ın favnasını fevkalâde zengin bulmuş ve bunlar arasında yeni olarak *Claviger* türlerini, tekrar yeni bir *Dorcadion* ve bir *Helix* türünü burada tesbite muvaffak olmuştur. Bu meyanda keza ornitolojik bazı materyal ve zoolojik bazı kıymetli hayvan türleriyle yurduna dönmüştür.

1929 yılında yaptığı gezide şimdiki muakkibi olan Prof. Dr. W. Zwölfer ve Süreyya beyle (S. Özek: Danıştay üyeliğinden emekli) Adana'da buluşmuştur. Ziraatta fevkalâde tehlikeli olan Hububat tahta kurusu üzerinde çalışmakta olan meslekdaşının mesaisini yakından görmüş, bilâ-

hara daha ziyade Filistin ve Suriye dönüşünde uğrak gezisi mahiyetini alan, bu kısa seyahatiyle eski geçtiği yerlerden trenle İstanbul'a vasıl olmuştur. Seyahatinin bu kısmını kitabında daha çok hususî hatıralarıyla tezyin edilmiş olarak görmekteyiz.

İlmî çalışmaları:

Symbiose problemi için ilk araştırmacı olarak kıymetli çalışmaları vardır. Sistematik çalışmaları da mevcuttur ve bu meyanda Lepismatiden'lerin sistemi monografisini hazırlamıştır. Cemiyet kuran böcekler üzerindeki merakını yenememiş ve «karıncalar» hakkında tanınmış bir eser vermiştir. Zararlı böceklerle mücadele problemi üzerinde durmuş ve mücadele işlerine uçağı tatbik alanında büyük gayret göstermiştir. Ormanlardaki kitle çoğalışlarının takibi ve önlenmesi, arsenik mücadeleleri yerine daha az zehirli vasıtaların ikame ve kullanılması gibi problematik yönlerde inkâr edilmez önderliği olmuş ve orman entomoloji ve ziraî entomoloji sahasında bir çok yeni ve genç elemanların yetişmesinde fazla emeği geçmiştir. Keza bugün Ankara üniversitesinde hoca bulunan Prof. Dr. Bekir Alkan ve Prof. Dr. Mithat Ali Tolunay doktoralarını Escherich'in enstitüsünde ikmal etmişlerdir.

«Forstinsekten Mitteleuropas» adlı kıymetli eserinin I,II,III. ve V. ciltlerini hayatta iken tamamlamak imkânını bulabilmiştir. 1949 yılında da en son olarak bu ilmî mücadele hayatına ait hatıralarını «Leben und Forschen» adlı eseriyle vermiştir.

80. doğum yılı 1951 senesinde idrak edilmiş ve ilmî mecmualarda buna dair pek çok yazılar yayınlanmıştır. Fakat her fani gibi onun da ömrü vefa etmemiş, yine 1951 yılı Aralık ayının 26.cı günü Münich'in Ostfriedhof kabristanına defnedilmiştir. Müteakip hayatını ilim dünyasına hediye ettiği eserleriyle yaşayacaktır.